ZAMONAVIY OILA: IJTIMOIY TRANSFORMATSIYA VA YANGI MUAMMOLAR TAHLILI

Xudoyqulova Gulrux
Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti talabasi
Xaydarova Xilola Xislatovna
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Sotsiologiya kafedrasi assistenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy oilaning ijtimoiy transformatsiyasi, yangi muammolari va ularning kelib chiqish omillari tahlil qilinadi. Oila institutining funksional o‘zgarishi, individualizmning kuchayishi hamda raqamli jamiyatning ta’siri ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy oilaning barqarorligini ta’minlash yo‘llari ko‘rsatib beriladi.*

Kalit so‘zlar*: zamonaviy oila, transformatsiya, individualizm, ijtimoiy muammolar, oilaviy munosabatlar, raqamli jamiyat.*

Аннотация: *В данной статье анализируются социальные трансформации современной семьи, её новые проблемы и факторы их возникновения. Научно обосновываются функциональные изменения института семьи, усиление индивидуализма, а также влияние цифрового общества. Кроме того, предлагаются пути обеспечения стабильности современной семьи.*

Ключевые слова: *современная семья, трансформация, индивидуализм, социальные проблемы, семейные отношения, цифровое общество.*

Abstract: *This article examines the social transformation of the modern family, its emerging challenges, and the factors contributing to them. It provides a scientific analysis of the functional changes within the family*

institution, the growing influence of individualism, and the impact of the digital society. Additionally, it outlines ways to ensure the stability of the modern family.

***Keywords**: modern family, transformation, individualism, social issues, family relations, digital society.*

XXI asrda jamiyat taraqqiyoti oila institutiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning o‘zgarishi, texnologiyalarning jadal rivojlanishi va global integratsiya jarayonlari natijasida oilaning an’anaviy modeli sezilarli darajada transformatsiyaga uchramoqda. Bugungi kunda oila nafaqat ijtimoiy institut, balki murakkab va dinamik tizim sifatida qaralmoqda. Bu tizim ichida yangi ijtimoiy muammolar, ziddiyatlar va qarama-qarshiliklar shakllanmoqda. Mazkur maqolaning maqsadi — zamonaviy oilaning transformatsiya jarayonlarini va yuzaga kelayotgan muammolarni tahlil qilishdan iborat [1, 47 b].

An’anaviy oiladan farqli ravishda zamonaviy oila quyidagi xususiyatlarga ega:

1. Kichik hajmli (nuklear) tuzilma,
2. Mustaqil qaror qabul qilish,
3. Er-xotin o‘rtasida tenglikka intilish,
4. Shaxsiy erkinlikning ustuvorligi.

Bu o‘zgarishlar jamiyatda individualizmning kuchayishi bilan bog‘liq. Natijada oila ichidagi munosabatlar ham demokratlashmoqda.

Zamonaviy jamiyatda shaxs manfaatlari ko‘proq ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Bu holat quyidagi natijalarga olib keladi:

1. Nikohlarning kech tuzilishi,
2. Ajrimlar sonining ortishi,
3. Farzandlar sonining kamayishi.

Individualizm oilaviy erkinlikni kengaytiradi, ammo shu bilan birga oilaviy barqarorlikka xavf tug‘dirishi mumkin [2,31b.].

Internet va axborot texnologiyalarining rivojlanishi oilaviy hayotni tubdan o‘zgartirdi. Raqamli muhit:

1. Muloqotni osonlashtiradi,
2. Masofalarni qisqartiradi,
3. Yangi ijtimoiy aloqalarni yaratadi.

Biroq, salbiy jihatlari ham mavjud:

1. jonli muloqotning kamayishi,
2. ijtimoiy izolyatsiya,
3. oilaviy begonalashuv.

Shu sababli zamonaviy oilalarda “bir uyda yashab, alohida dunyoda yashash” fenomeni kuzatilmoqda [3, 120 b]. Bu esa quyidagi muammolarni yuzaga kelishiga sabab bo’lmoqda:

1. Oilaviy nizolar va ajrimlar

Ajrimlar ko‘payishining sabablari:

1. iqtisodiy beqarorlik,
2. psixologik nomoslik,
3. kommunikatsiya muammolari.

Oilalarni saqlab qolish, iqtisodiy ta’minlash ilinjida ba’zi hollarda oila a’zolari tomonidan davlat mulkini o’marish holatlari ham kuzatiladi. Bu esa jiddiy muammo. Shuni unutmaslik kerakki, boshqaruvdagi eng jiddiy to'siqlardan biri bu jamiyatni bezovta qiladigan, tinchlikni buzadigan va davlat idoralariga yoki xususiy mulkka tegishli uskunalarni o'g'irlaydigan odamlardir[6, 157 b].

2. Tarbiya muammolari

Bolalar tarbiyasida:

1. ota-onaning bandligi,
2. internet ta’siri,

4. nazoratning susayishi

kabi omillar salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

3. Gender rollarining o‘zgarishi

Ayollarning ijtimoiy faolligi oshishi natijasida:

1.an’anaviy rollar o‘zgaradi,

2. oilada mas’uliyat qayta taqsimlanadi.

Bu jarayon ijobiy bo‘lishi bilan birga, ayrim hollarda ziddiyatlarga sabab bo‘ladi [4, 90 b.].

O‘zbekistonda oilaning ijtimoiy roli yuqori bo‘lib qolmoqda. Biroq quyidagi o‘zgarishlar kuzatilmoqda:

1. yosh oilalarning mustaqillashuvi,

2. qadriyatlarning yangilanishi,

3. ta’lim va kasbga e’tiborning ortishi.

Shu bilan birga, an’anaviy qadriyatlar saqlanib qolayotgani oilaning barqarorligini ta’minlovchi muhim omildir.

Zamonaviy oilani mustahkamlash uchun quyidagi choralar muhim:

1. oilaviy muloqotni rivojlantirish,

2. psixologik savodxonlikni oshirish,

3. davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash,

4. yoshlarni nikohga tayyorlash,

5. oilaviy qadriyatlarni targ‘ib qilish. [5, 21 b.]

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy oila murakkab va ko‘p qirrali tizim bo‘lib, u jamiyatdagi o‘zgarishlarga moslashib bormoqda. Transformatsiya jarayonlari oilaning zaiflashuvi emas, balki uning yangi shaklga o‘tishidir. Oila barqarorligini ta’minlash uchun ijtimoiy, iqtisodiy va ma’naviy choralarni uyg‘un holda amalga oshirish zarur. Faqat shundagina oila jamiyatning asosiy tayanchi sifatida o‘z mavqeini saqlab qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1.Oila sotsiologiyasi. — Toshkent, 2022. — 45–78-betlar.

2.Zamonaviy jamiyat va oila muammolari. — Toshkent, 2021. — 23–56-betlar.

3.Ulrich Beck. Risk Society. — London, 2019. — 112–140-betlar.

4.Anthony Giddens. Modernity and Self-Identity. — 60–95-betlar.

5.O‘zbekiston Respublikasi oila siyosatiga oid hujjatlar (masalan, qaror va qonunlar to‘plami) — 10–35-betlar.

6. Khislatovna, Khaydarova K. "The Importance of Human in the Urban Ecosystem Management." *JournalNX*, 2021, pp. 155-159.